

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเหลือง และ ถั่วเขียว เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของ ไทย พืชเศรษฐกิจทั้ง 6 ประเภทนี้ เป็นพืชไร่ มีสภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสมในการเพาะปลูก ใกล้เคียงกัน จึงปลูกได้เกือบทุกภาคของประเทศ โดย ในปี 2547/48 มีพื้นที่เพาะปลูกพืชทั้ง 6 ประเภทข้างต้นรวมทั้งประเทศ 23,218,000 ไร่ นอกจากนั้นเป็นพื้นที่ปลูกข้าวนาปีและนาปรัง ประมาณ 66,394,000 ไร่ และอีก 17,593,000 ไร่ เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นอีก 11 ประเภท รวมพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจทั้ง 19 ประเภทข้างต้น 107,205,000 ไร่ (ตารางที่ 1)

พืชเศรษฐกิจทั้ง 6 ประเภทข้างต้น เป็นวัตถุดิบหลักที่เชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ของประเทศ แต่ประเทศไทยสามารถผลิตพืชไร่บางประเภทได้เกินกว่าความต้องการใช้ ภายในประเทศ จนสามารถผลิตเพื่อส่งออก นำรายได้เข้าประเทศ แต่ขณะเดียวกัน ในพืชบาง ประเภท การผลิตในประเทศกลับไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายใน ต้องนำเข้า ผลผลิตบางปี มากเกินความต้องการ ทำให้ราคาตกต่ำ บางปีผลผลิตกลับขาดแคลน ส่งผลให้ราคาสูง เหล่านี้คือ ความแปรปรวนด้านผลผลิตที่เกิดขึ้นในภาคเกษตรของไทยตลอดมา นำไปสู่ความไม่มีเสถียรภาพ ด้านรายได้ของเกษตรกรในประเทศ

ความแปรปรวนด้านผลผลิตเหล่านี้ เกิดจากหลากหลายปัจจัย อาทิ การเปลี่ยนแปลงราคา พืชชนิดนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงในราคาพืชที่เกี่ยวข้องหรือพืชที่ปลูกทดแทนกันหรือพืชที่มีการ แข่งขันกันใช้ปัจจัย นอกจากนั้น การดำเนินนโยบายของรัฐในพืชใดพืชหนึ่ง ไม่ว่าจะด้วยความ จำเป็นด้านเศรษฐกิจสังคม หรือการเมือง ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการผลิตและราคาในพืชนั้น ก็ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการผลิตและราคาในตลาดพืชอีกหลายชนิดที่ เกี่ยวข้อง และ ในทางกลับกันก็ก่อให้เกิดผลสะท้อนกลับไปสู่ตลาดแรกเริ่มที่มีการเปลี่ยนแปลง ในรอบการผลิตต่อๆมาด้วย

ตารางที่ 1 พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย ปีการผลิต 2547/48

ชื่อพืช	พื้นที่เพาะปลูก (พันไร่)	ร้อยละของพื้นที่ ที่เพาะปลูกรวม	ผลผลิต (พันตัน)	ร้อยละของ ผลผลิตรวม
อ้อย	6,668	6.21	49,572	44.36
มันสำปะหลัง	6,757	6.30	21,440	14.28
ข้าวโพด	7,040	6.56	4,216	3.43
ถั่วเหลือง	1,013	0.94	240	0.32
ข้าวฟ่าง	323	0.30	93	0.15
ถั่วเขียว	1,417	1.32	160	0.18
รวม	23,218	21.65	75,721	67.77
ข้าวนาปี และ นาปรัง	66,394	61.93	24,636	22.04
พืชเศรษฐกิจอื่น 11				
ประเภท ^{1/}	17,593	16.41	11,375	10.18
รวมทั้งสิ้น	107,205	100.00	111,732	100.00

หมายเหตุ: ^{1/} พืชเศรษฐกิจอื่น 11 ประเภท ได้แก่ ถั่วลิสง , ฝ้าย , ปอ , กาแฟ, ปาล์มน้ำมัน, ยางพารา , กระเทียม, หอมแดง, หอมหัวใหญ่, สับปะรด, ลำไย

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2548)

นโยบายการอุดหนุนในอุตสาหกรรมน้ำตาล นับเป็นหนึ่งในนโยบายที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านผลผลิตและราคาน้ำตาล ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตและราคาอ้อย และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอ้อย ก็ยังส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อการผลิตและ ราคาพืชเศรษฐกิจอีก 5 ประเภทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือที่เกษตรกรนิยมใช้ปลูกทดแทนกัน กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงในมันสำปะหลังและข้าวโพดจะกระทบต่ออุปทานการผลิตอ้อย (สายลม, 2540) นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงในข้าวโพด ยังส่งผลกระทบต่อการผลิตและราคาถั่วเหลือง และข้าวฟ่าง อีกทอดหนึ่ง (สีบวงส์, 2542 ; วิศาล, 2538 ; Paitool Seesai, 1997 ; Sompong Nimshor, 1986) และ การเปลี่ยนแปลงในถั่วเขียว ก็จะส่งผลกระทบต่อการผลิตและราคาข้าวฟ่าง (วิศาล, 2538) และในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพืชไร่ทั้ง 6 ประเภทดังกล่าว จะก่อผลกระทบต่อในทิศทางย้อนกลับในระหว่างกันด้วย

ปัจจุบัน ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีการค้าเสรีต่อองค์การการค้าโลก(WTO) ดังนั้น การศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายน้ำตาลที่มีต่ออุปทานพืชเศรษฐกิจทั้ง 6 ประเภทของไทยในลักษณะเชื่อมโยง จึงเป็นประโยชน์ต่อแผนการผลิตพืชในภาพรวมของไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษานโยบายน้ำตาล และความเชื่อมโยงทางการผลิตของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทั้ง 6 ประเภท ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ข้าวฟ่าง
2. เพื่อสร้างและประมาณค่าแบบจำลองเชิงเศรษฐมิติของอุปทานพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทั้ง 6 ประเภท
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการอุดหนุนในอุตสาหกรรมน้ำตาล อันเนื่องมาจากการข้อตกลงองค์การการค้าโลก ที่มีผลต่อเนื้อที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทั้ง 6 ประเภท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การเปลี่ยนแปลงนโยบายราคาในตลาดพืชใดพืชหนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมในตลาดพืชอีกชนิดหนึ่งที่เกี่ยวข้อง และในทางกลับกัน ก็ก่อให้เกิดผลกระทบสะท้อนกลับในตลาดแรกเริ่ม โดยอุปทานในแต่ละตลาดจะเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยในตลาดพืชที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ไปพร้อมๆกัน จะทำให้นักวิชาการได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากกว่าการพิจารณาเพียงในตลาดพืชใดพืชหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายราคาอ้อยและน้ำตาลในอนาคต

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ มุ่งวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่ออุปทานการผลิต และ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนโยบายน้ำตาลที่มีต่ออุปทานการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทั้ง 6 ประเภท โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายปี ช่วงปีการผลิต 2528/29 ถึง 2547/48 ด้านข้อมูลพื้นที่และผลผลิตจะพิจารณาครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ

วิธีการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลารายปีการผลิต 2528/29 ถึง 2547/48 ประกอบด้วยข้อมูลด้านพื้นที่เพาะปลูกและราคาอ้อยและพืชไร่เศรษฐกิจอีก 5 ประเภท จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ข้อมูลนโยบายน้ำตาล จากสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย และ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

2. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน

2.1 วิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ตารางข้อมูลสถิติประกอบคำบรรยาย เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล นโยบายน้ำตาล การผลิตพืชเศรษฐกิจทั้ง 6 ประเภท

2.2 วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์แบบจำลองทางเศรษฐมิติ อันประกอบด้วยสมการอุปทานพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจทั้ง 6 ประเภท และสมการราคาอ้อย โดยประมาณค่าทุกสมการพร้อมๆกัน ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบ 3 ชั้น (3-SLS) และคำนวณมูลค่าการอุดหนุนของอุตสาหกรรมน้ำตาล หลังจากนั้นนำแบบจำลองที่กะประมาณได้มาทำ ซิมูเลชัน (Simulation) เพื่อทดสอบความถูกต้องของแบบจำลอง (Model Validation) และทดสอบผลการเปลี่ยนแปลงตัวแปรภายนอกที่มีต่อแบบจำลอง